

צבעוני ואסוציאטיבי עצמאי; היפוכו של דבר: הוא בוחר לעצמו חלקי מכונה לפי קריטריון שונה לחלוטין - נדרש מהם להיות מתאימים ל"ראש" (או כל איבר אחר) בפיגורה מוכרת (למשל אדם, חתול, צב) המשמשת תבנית כללית להרכבת חלקים אלה. חלק המכונה ייבחר לא לפי משמעותו הציורית (במקרה זה - הפיסולית) אלא לפי מידת היותו דומה לרגל או לפנים. אין כל פלא, אפוא, שאין כל התייחסות מיוחדת ליחסי נפח הנוצרים בין המרכיבים השונים.

לחומריותו המיוחדת של הברזל (זו מטושטשת על ידי צבע שחור אחיד בו מכוסים כל הפסלים) או לטקסטורות השונות האפשרויות תוך שימוש בחומר כה מיוחד - כל אלה הינם משניים לכל היותר לשיקול העיקרי: לבנות מחלקי מכונה שלמים ככל האפשר פיגורה מוכרת פחות או יותר.

במעט אירוניה אפשר לומר שאבות אבותיהם של פסליו של נחום וייס הם לא הפסלים של המסורת האמנותית הרגילה אלא... הדחלילים. גם בדחליל אפשר למצוא את הציורוף המזור של עצמים רגילים שנבחרו לפי המידה בה הם מתאימים להוות את ראשו של הדחליל, זרועותיו או איבריו האחרים. אך גם מדימוי זה יש להיזהר: יצירת דחלילים יכולה להפוך בידי של אמן ממדרגה ראשונה למעשה אמנות מופלא. בעיצוב הדחליל קיימות אפשרויות אינסופיות שעדיין לא נוצלו (מעניין הטיפול רב הדמיון והעוצמה בנושא זה בספרו של גינטר גראס "שנות כלב"). יומרתו של נחום וייס אינה גדולה עד כדי כך. הוא יוצר דמות משעשעת, משחקית ודקורטיבית.

דוד צור

"דוד צור - בגלריה מסדה" / הארץ / 10.11.67 / תע' יחיד / גלריה "מסדה" / תל-אביב

רישומיו של דוד צור הם מיניאטורות באופיים. קיים בהם הפירוט המדוקדק, הדגש המרובה של השימוש בקו והשוני בתפיסה בין המבט הכללי - המתייחס למלוא הרישום - ובין ההסתכלות הקרובה המנסה לעקוב אחר האלמנטים הבודדים המשתלבים ומהווים את המבנה הכללי. כאופייני למיניאטורות אלה, נועדו רישומיו של דוד צור להצצה הפוזה. הצצה כזו תגלה רק חלוקה כללית של גוש הקומפוזיציה על פני הנייר. שלא כרוב הציורים הרגילים, אין חלוקה זו בעלת משמעות עצמאית ועיקרה אינו אלא חלוקה דקורטיבית שתפקידה להמריץ את הצופה להפנות את תשומת לבו לפרטים מהם מורכבת התבנית הכללית. יתר על כן, מבנה כללי זה אינו "סופי", היינו, אינו נובע מסגירה טבעית של מרכיבי הקומפוזיציה. יש כאן תמיד רמז לאפשרות להמשיך ולטוות את הפרטים הלאה ולשנות בכך את הקומפוזיציה הכללית. "אי סגירות" זו מפנה את תשומת הלב ביתר הדגשה אל הפרטים הפעוטים מהם בנוי הרישום. פרטים אלה, שבסיכומו של דבר הם עיקר מבנהו ותוכנו של הרישום, אינם מסוג אחיד: ישנם ברישומים קווים דקים ומסתלסלים המהווים

תנועה בנוסח "ארט-נובו". קיימות דמויות מסוגגנות, פני אדם וחלקי בעלי חיים, גופים המורכבים מקטעי נוף ודומם וטקסטורות קוויות שבחלקן נועדו לרכך קווי-מתאר נוקשים מדי, ובחלקן ליצור מערכת כתמים. מעניין הוא שבכל שפע האלמנטים לא קיימת תבנית מאחדת שתאפשר מסגרת התייחסות אחידה - צורנית או תוכנית - תחתיה ילוכדו הפרטים. ישנה כאן יותר הרגשה של היסחפות איטית וטבעית אחר אסוציאציות שהן בחלקן אישיות ובחלקן נובעות ממה שנוצר ברישום תוך כדי תהליך העשייה. נוצרת תערובת מוזרה - ולא חסרת קסם מסוים - של אורנמנטיקה גותית, קריאת צורות, שרבוט חופשי וסיפוריות. חלק מהדמויות נתפסות לרגע כסימבוליות, אך מהיותן מנותקות ממערכת סימבולית כללית יותר שתאפשר כיוון מחייב יותר למשמעותן הסמלית, הריהן נשארות מנותקות וכאילו תלויות באוויר. בציורו של דוד צור יש כמוכן הדים למיניאטורות של טושינסקי, עולם המאגיה והילד של קלי ועולם הדמיון, הפיוט והאסוציאציה של שאגאל; אך עם כל אלה, נוסף גם נופך אישי משל צור: משהו רגיש, שברירי, אינטימי מאוד, נסוג מהמולת העולם החיצוני ומבושש קמעה.

בתערוכה מוצגים לא רק רישומים אלא גם מספר ציורים צבעוניים. על רישום הדומה באופיו לזה שתואר לעיל, מניח הצייר משטחי צבע דו-מימדיים ההופכים את הציור בבת אחת למשהו דקורטיבי, שגרתי ואפילו בנאלי.

אברהם אילת, יאיר גרבוז, יעקב דורצ'ין, ידיד רובין

"ארבעת אמנים" / הארץ / 17.11.67 / תע' קבוצתית / גלריה "לים" / תל-אביב

הפעילות האמנותית הענפה של אמנים חברי קיבוצים גררה אחריה ניסיון של ברית התנועה הקיבוצית לפתוח בתל-אביב גלריה בה ימצאו אמני הקיבוץ במה הולמת לתצוגת אמנותם. במה זו נמצאה בדמות שיתוף פעולה בין גלריה "לים" וברית התנועה הקיבוצית. קשה להאמין שמצויים היום אנשים המאמינים שאמן - מעצם היותו חבר קיבוץ - שונה מהותית בדרכי יצירתו מאמן הגר בעיר. אמנם, לפני שנים לא רבות עדיין דובר על מושגים כ"ביטוי רוח החברה המתקדמת" או "ציור המשקף את המיוחד שבהי קיבוץ" וביטויים אחרים השאובים למחצה מהמילון המרקסיסטי, אך דומה שהיום, לאחר תערוכות רבות של אמני קיבוצים, ברור למעלה מכל ספק שהבעיות המעסיקות את האמן איש הקיבוץ הן אותן בעיות עצמן (והמדובר בבעיות ציוריות ולא חברתיות-כלכליות) המעסיקות את האמן החי בעיר. מכאן שיש לקוות ששיתוף הפעולה בין גלריה "לים" וברית התנועה הקיבוצית אינו נובע מנקודת ראות אידיאולוגית דהויה, אלא במטרה להביא לידיעת קהל אוהבי האמנות יוצרים החיים בקיבוץ ושיצירתם מגיעה לרמה האמנותית המצדיקה תערוכה. ראוי לזכור שיש סכנה מסוימת בגלריה שאחד מקני המידה המכתיבים לה קבלת ציור הוא היותו חבר קיבוץ. סכנה של מתן זכות הצגה לפרות קדושות או פעילים בתנועה - ללא הרמה האמנותית